

Nr 229.

Ankom till riksdagens kansli den 20 juni 1942 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredskapsstat för försvarsväsendet för budgetåret 1942/43.

(1:a avd.)

I propositionen nr 356 har Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 29 maj 1942, föreslagit riksdagen att

dels godkänna ett vid statsrådsprotokollet fogat förslag till beredskapsstat för försvarsväsendet för budgetåret 1942/43,

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att med iakttagande av vad i nämnda statsrådsprotokoll anförts fastställa denna beredskapsstat eller viss del därav att lända till efter rättelse såsom förskottsstat från och med ingången av budgetåret 1942/43 samt att ställa å förskottsstaten uppförda anslag till vederbörande myndigheters förfogande,

dels ock medgiva, att de i beredskapsstaten angivna anslagsbeloppen må överskridas, under förutsättning att Konungen låtit riksdagskallelse utgå eller riksdagen ändock skall inom tjugo dagar sammanträda.

Med propositionen nr 3 till årets riksdag framlades ett beräknat förslag till beredskapsstat för försvarsväsendet för budgetåret 1942/43. I nu föreliggande proposition har departementschefen anmält slutligt förslag till denna stat.

Med avseende å statens budgettekniska utformning har departementschefen icke ifrågasatt någon ändring. Under hänvisning i övrigt till nyssnämnda proposition har departementschefen ansett sig böra i detta sammanhang i huvudsak begränsa sig till beräkningen av de å staten uppförda anslagen och vissa därmed sammanhängande spörsmål.

För löpande utgifter under fjärde huvudtiteln beräknades i det preliminära statförslaget sammanlagt 720 miljoner kronor. Av beloppet föllo 400 miljoner kronor på armén, 125 miljoner kronor på marinen och 25 miljoner kronor på flygvapnet. Återstoden, 170 miljoner kronor, hänfördes till ett för försvarsgrenarna gemensamt anslag avsett bland annat för krigsfamiljebidragen och eventuellt utgående semesterersättningar.

En ny beräkning av medelsbehovet för löpande utgifter har numera verkställts med stöd av erfarenheterna under innevarande budgetår. Enligt denna

beräkning skulle anledning föreligga att höja anslaget till arméns löpande utgifter från 400 miljoner kronor till 425 miljoner kronor, under förutsättning att beredskapsåtgärderna under budgetåret 1942/43 bli av ungefärligen samma storleksordning som innevarande budgetår. Med hänsyn till de ekonomiska konsekvenserna av det förslag till ny krigsfamiljebidragförordning som genom proposition förelagts riksdagen bör vidare det för försvarsgrenarna gemensamma anslaget till löpande utgifter höjas från det förut beräknade beloppet, 170 miljoner kronor, till förslagsvis 250 miljoner kronor. Anmärkas må, att vid bifall till nämnda förslag det anslag å 20 miljoner kronor till semesterlön m. m. för viss militär tjänstgöringstid, som för innevarande budgetår är uppfört under riksstatens femte huvudtitel, ej erfordras för budgetåret 1942/43 samt vidare att den rätt till skatteavdrag, som tillkommit vissa värnpliktiga vilka fullgjort tjänstgöring under år 1940, i fortsättningen icke ifrågakommer. Vid beräkningen av medelsbehovet för löpande utgifter under fjärde huvudtiteln i beredskapsstaten har hänsyn jämväl tagits till att de till vissa värnpliktiga nu utgående långtidstilläggen komma att vid genomförande av den nya krigsfamiljebidragslagstiftningen ersättas av hemortslön.

För engångsutgifter beräknades under fjärde huvudtiteln i det preliminära statförslaget ett anslag å 500 miljoner kronor. Av detta belopp avsågs 200 miljoner kronor skola stå till Kungl. Maj:ts fria förfogande, medan däremot dispositionsrätten till återstoden skulle vara i viss mån begränsad. I en särskild stat för anslaget uppfördes sålunda 150 miljoner kronor såsom bundna vid för riksdagen anmälda beslut m. m. och ett lika stort belopp såsom bundet vid för riksdagen anmälda äskanden m. m. Departementschefen har funnit sig nu böra föreslå, att posten för bestridande av engångsutgifter i anledning av för riksdagen anmälda beslut m. m. höjes med 25 miljoner kronor till 175 miljoner kronor. Posten till bestridande av engångsutgifter i anledning av för riksdagen anmälda äskanden m. m. synes departementschefen böra bibehållas oförändrad, varemot posten till Kungl. Maj:ts förfogande bör kunna minskas med 25 miljoner kronor till 175 miljoner kronor. De bundna anslagsposterna ha bestämts genom en beräkning av storleken av de utbetalningar under nästa budgetår, som föranledas av före den 1 juli 1942 beslutade *bemyndiganden* att verkställa beställningar av materiel m. m., respektive genom en utredning rörande de utgiftsbestånd som kunna påkallas i anledning av till Kungl. Maj:t ingivna *anslagsäskanden* eller av *kommande framställningar* om medelsanvisning för engångsanskaffning vilka under hand anmälts till försvarsdepartementet. I enlighet med de i propositionen nr 3 förordade principerna för dispositionsrätten till de under anslagsposterna ifråga uppförda beloppen skola de beslut och äskanden på vilka beräkningen av dessa grundar sig bringas till vederbörande riksdagsutskotts kännedom. Beräkningen bör, framhåller departementschefen, efter denna anmälan bliva bindande för Kungl. Maj:ts disposition av anslagsposterna på så sätt, att de för riksdagen anmälda äskandena m. m. böra i första hand tillgodoses. Om något av dessa äskanden befinnes senare böra

avvisas eller eljest förlorar aktualitet, bör hinder ej möta att disponera de därigenom frigjorda medlen för annat ändamål.

Med avseende å de i det preliminära statförslaget för civila ändamål eller under kapitalbudgeten uppförda anslagen har departementschefen ej funnit anledning till annan ändring än att anslaget till prisclearing för fodermedel m. m. under nionde huvudtiteln med hänsyn till vad som anförts i propositionen angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område bör höjas från 50 till 80 miljoner kronor.

Gällande bestämmelser angående beredskapsstaten för försvarsväsendet förutsätta, att Kungl. Maj:t, när riksdag är samlad, vid uppkommande behov inhämtar riksdagens bemyndigande att sätta beredskapsstaten i kraft som förskottsstat. I likhet med vad som skedde år 1941 torde ett sådant bemyndigande i rådande läge av praktiska skäl böra inhämtas redan i detta sammanhang. Beträffande innebörden av ett medgivande från riksdagens sida av föreslaget innehåll har departementschefen hänvisat till vad han anförde vid anmälan av propositionen nr 296 till fjolårets riksdag.

Om Kungl. Maj:t prövar nödvändigt att under den tid som förflyter mellan äskandet av regleringsanslag för ännu gällande förskottsstat och fastställandet av en ny förskottsstat meddela beslut om bemyndiganden för verk eller myndigheter att vidtaga kostnadskrävande dispositioner av natur att böra finansieras från förskottsanslag, böra, framhåller departementschefen, sådana beslut anmälas för vederbörande riksdagsutskott och därav föranledda utgifter täckas från den nya förskottsstaten.

Hittills i princip gällande begränsningar i dispositionsrätten till förskottsanslagen böra bibehållas. Skulle en ändring härvidlag senare visa sig erforderlig, bör förslag härom få i vanlig ordning underställas riksdagen.

Utskottet, som tagit del av de till ärendet hörande handlingarna, tillstyrker den verkställda beräkningen av anslagen å beredskapsstaten. Ej heller har utskottet någon erinran att framställa mot de föreslagna nya grunderna för statens utformning med avseende å engångsutgifterna för försvarsväsendet. Det bör emellertid liksom hittills ankomma på Kungl. Maj:t att till utskottet lämna en redogörelse för fattade dispositionsbeslut.

Utskottet.

Utskottet, som alltså tillstyrker Kungl. Maj:ts föreliggande proposition, får hemställa,

att riksdagen må

a) godkänna det vid statsrådsprotokollet över finansärenden för den 29 maj 1942 fogade förslaget till beredskapsstat för försvarsväsendet för budgetåret 1942/43,

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att med iakttagande av vad i berörda statsrådsprotokoll anförts fastställa denna beredskapsstat eller viss del därav att lända till efter rättelse såsom förskottsstat från och med ingången av budgetåret 1942/43 samt att ställa å förskottsstaten uppförda anslag till vederbörande myndigheters förfogande,

c) medgiva, att de i beredskapsstaten angivna anslagsbeloppen må överskridas, under förutsättning att Konungen låtit riksdagskallelse utgå eller riksdagen ändock skall inom tjugo dagar sammanträda.

Stockholm den 18 juni 1942.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Johan Bernhard Johansson, Bernhard Nilsson, Bäckström, Lindström, Sven Larsson, Heiding, Karl Magnusson, Bäcklund, Karl Andersson, friherre De Geer, Gustaf Ivar Anderson* och *Ekströmer*; samt

från andra kammaren: herrar *Jonsson* i Eskilstuna, *Törnkvist, Eriksson* i Stockholm, *Andersson* i Prästbol, *Ward, Persson* i Tidaholm, *Andersson* i Södergård, *Mårtensson, Åqvist, Lundberg* i Hälsingborg, *Pettersson* i Dahl och *Eriksson* i Frägsta.